

фактичну сторону справи, пояснити позицію обвинувачення, показати значення його показань в загальній системі доказів обвинувачення. Свідок обвинувачення буде більш упевненим, а його свідчення будуть більш ефективними, якщо він усвідомлюватиме свою роль в обвинуваченні. Корисно заздалегідь ознайомити свідка з кримінально-процесуальними нормами, що регламентують судовий розгляд, із процедурою перехресного і прямого допитів.

Слушним буде проведення тренувального перехресного допиту, під час якого необхідно випробувати свідка будь-якими питаннями, які може поставити процесуальний супротивник по даній справі.

Корисно продемонструвати свідкові улюблені тактичні прийоми юристів у суді, евристичні пастки. Крім того, необхідно продемонструвати йому постановку питань у дратівливій, провокаційній манері, показати можливі спроби припізнати його, інші способи приведення в дискомфортний стан, вивести з себе. Свідок повинен бути готовий до такого роду випробування. Доречно випробувати його витримку темном допиту, перевірити його реакцію на запитання — це необхідно враховувати і при прямому допиті і при контролюванні перехресного допиту.

При підготовці до давання показань свідком слушно звернути увагу на такі обставини, як зовнішній вигляд, поведінка в суді і поза ним, під час давання показів, психофізичний стан (тверезий), погляд, манера триматися під час давання показів, жестикуляція, міміка тощо.

Отже, частково підсумовуючи, наголосимо, що підготовка свідка до давання показань у суді є вагомим складовим державного обвинувачення на сучасному етапі.

ПАСЕЧНИК М. Л.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики

НАУКОВА РОЗРОБЛЕНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ТАЄМНИЦІ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ

Останнім часом, поряд із такими традиційними причинами й умовами злочинності як криміногенні обставини, що випливають із труднощів соціального та економічного розвитку суспільства, на її динаміці і структурі суттєво негативно позначається перманентний збройний конфлікт. На цьому тлі посилюється зміщення ціннісних орієнтирів окремих груп населення в бік кримінального способу життя, що призвело до зміцнення та небувалого поширення такого суспільно небезпечного

явища як організована злочинність загальнокримінального спрямування. Результати роботи правоохоронних органів свідчать, що навіть викриття окремих організованих злочинних угруповань суттєво не впливає на кримінальну ситуацію, оскільки вони не тільки не припиняють своєї діяльності навіть після засудження частини учасників, а й часто створюються пові організації групи.

Водночас, як свідчать матеріали дослідження і практики, окремі організації злочинні угруповання рівня злочинних організацій створюють власні розвідувальні та контррозвідувальні служби, які активно займаються незаконним збиранням та аналізом інформації про стратегію і тактику роботи оперативних підрозділів та органів досудового розслідування.

Особливий інтерес для кримінальних структур мають відомості, що становлять таємницю досудового розслідування. Намагання злочинців отримати таку інформацію стають усе більш активними та агресивними. Розповсюдилися випадки пісеспрямованих «вербувальних підходів» кримінальних структур до слідчих і оперативних працівників, які належать до різних правоохоронних відомств. Одне із основних завдань спонукання працівників правоохоронних органів до зради інтересів служби полягає в отриманні інформатора кримінальних структур [докладно див.: 1, с. 4].

Усі зазначені обставини свідчать про безперечну актуальність обраного предмету дослідження — забезпечення слідчої таємниці на досудовому слідстві.

При цьому необхідно зазначити, що актуальним аспектам проблеми удосконалення слідчої діяльності в різний час приділяли увагу у наукових працях такі відомі вчені, як Т. В. Авер'янова, Ю. П. Алєнін, В. П. Бахін, В. Д. Берназ, Р. С. Белкін, А. Ф. Волобуєв, Ю. М. Грошевий, А. В. Дулов, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, О. А. Кириченко, Н. І. Клименко, В. А. Колесник, В. О. Коповалова, М. В. Костицький, В. С. Кузьмічов, В. П. Лавров, О. М. Ларін, В. К. Лисиченко, Є. Д. Лук'яничков, В. Г. Лукашевич, Г. А. Матусовський, О. Р. Михайленко, В. Т. Нор, І. В. Постіка, М. В. Салтєвський, В. В. Тищенко, П. В. Цимбал, В. Ю. Шенітько, М. Є. Шумило та ін.

Тематика забезпечення слідчої таємниці на досудовому слідстві розроблювалася і такими іноземними вченими як О. С. Маслов у його криміналістичному кандидатському дослідженні «Слідча таємниця як засіб подолання протидії розслідуванню» (Воронеж, 2001 р.) [1], а також у дисертаційному дослідженні з кримінального процесу на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук І. В. Смолькової «Проблеми охоронюваної законом таємниці у кримінальному процесі» (Іркутськ, 1998 р.) [2].

Безпосередньо у вітчизняній криміналістичній науці нашого предмету дослідження у 2003 році торкався В. Г. Лісогор у своїй

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Криміналістичне забезпечення збереження таємниці досудового слідства». Вченим було сформульовано поняття криміналістичного забезпечення збереження таємниці досудового слідства; з'ясовано сутність та ознаки таємниці, як правового явища взагалі та досудового слідства зокрема; обгрунтовано висновок про те, що поняття «дані досудового слідства» вужче поняття «таємниці досудового слідства»; визначено причини і способи розголошення таємниці досудового слідства; сформульовано поняття організації збереження таємниці досудового слідства; систематизовано низку організаційних заходів щодо збереження таємниці досудового слідства; визначено форми витоку інформації, що становлять таємницю досудового слідства; узагальнено та класифіковано систему тактичних прийомів збереження таємниці досудового слідства під час проведення окремих слідчих дій; розроблено практичні рекомендації щодо використання техніко-криміналістичного забезпечення збереження таємниці досудового слідства [див.: 3, с. 7].

Таким чином, необхідно констатувати, що у вітчизняних наукових дослідженнях, особливо в умовах реформування кримінальної юстиції та дії чинного кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства, комплексно, на монографічному рівні проблема забезпечення слідчої таємниці на досудовому слідстві ще досі не висвітлювалися. Залишаються недостатньо дослідженими такі питання: поняття і сутності принципу конспірації у діяльності оперативних підрозділів; перелік відомостей, що становлять слідчу таємницю; причини порушення принципу конспірації та форми витоку інформації, що становить таємницю досудового слідства; сучасні кримінально-правові адміністративно-правові та кримінально-процесуальні засоби забезпечення конспірації і слідчої таємниці; організаційні, оперативно-розшукові і тактико-криміналістичні засоби забезпечення конспірації і слідчої таємниці на досудовому слідстві.

Усі зазначені обставини свідчать про безумовну актуальність у сучасних реаліях розроблення теоретичних і практичних основ забезпечення слідчої таємниці на досудовому слідстві.

Список використаних джерел

1. Маслов А. Е. Следственная тайна как средство преодоления противодействия расследованию: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Маслов Александр Евгеньевич. – Воронеж, 2001. – 189 с.
2. Смолькова И. В. Проблемы охраняемой законом тайны в уголовном процессе: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Смолькова Ирина Вячеславовна. – Иркутск, 1998. – 404 с.
3. Лісогор В. Г. Криміналістичне забезпечення збереження таємниці досудового слідства: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Лісогор Віталій Григорович. – Київ, 2003. – 200 с.